אוכלוסייה חדשה של נץ-חלב בצלצולי *Ornithogalum refractum*, מהגיאופיטים הפחות מוכרים בארץ – נמצאה בחרמון

אורי פרגמן-ספיר, הגן הבוטני האוניברסיטאי ירושלים fragman@botanic.co.il

תאריך מציאה: 6.3.2018
תאריך פירסום: 11.3.2018

בסיור בוטני ב-6-3-2018 צדו את עינינו כתמי פריחה סגולה בסמוך לחטיבת החרמון מעל לעמק מן ברום 1450 מ'. כתמי הפריחה היו של כלניות, מהגבוהות המוכרות בארץ. בעודנו נהנים מהכלניות, מצאנו נץ-חלב קטן בתחילת פריחה. המחשבה הראשונה הייתה שזה **נץ-חלב אזמלני**, מין נמוך הנפוץ מאד בחרמון, אולם הוא בעל עלים רחבים ומקדים בפריחתו, ראינו אותו בסמוך כבר בפרי.
במבט בוחן יותר הבחנו כי לצמח יש עלים צרים מאד וארוכים מאד. עיון במגדיר לצמחי חרמון (שמידע ולבנה, 1981) הוביל אותנו ל**נץ-חלב בצלצולי** *Ornithogalum refractum* – צמח נדיר מאד שתועד בחרמון פעמים ספורות: פרט יחיד אותר על ידי המחבר ב-19/4/2005 במדרונות הר שזיף מעל לעמק מן, כמה מאות מטרים מהאתר החדש המדווח כאן; כמה פרטים אותרו על ידי אלברט קשת בעליה מעל סיבוב איציק ברום 1630 מ' במרץ 2016; בגילוי הנוכחי של האוכלוסייה ליד חטיבת החרמון ברום 1450 מ', נצפו עשרות פרטים. לא נמצאו איסופים של מין זה בעשביית האוניברסיטה עברית בירושלים.

אתרי **נץ-חלב בצלצולי** בחרמון (**X**)

תיאור הצמח שלהלן מבוסס על הפלורה של טורקיה (Cullen, 1985), מגדיר צמחי חרמון (שמידע ולבנה 1981) ועל תצפיות בשטח. הצמח הוא גיאופיט נמוך שגובהו 4-8 ס"מ. הבצל מייצר בצלצולים בהיקפו ומכאן שם הצמח העברית. העלים צרים מאד וארוכים באופן ניכר מהתפרחת, רוחבם 1.5-3 מ"מ, יש להם פס בהיר עד לבן ברור הנראה לאורך החלק העליון. שפת העלה תמימה וקרחת. התפרחת היא אשכול עם 2-5 פרחים. אונות העטיף לבנות עם פס ירוק רחב מבחוץ (כמו ברוב מיני נץ-החלב הים-תיכוניים), אורכם 14-20 מ"מ. עוקצי הפרחים מפושקים, עבים בבסיס ואף נטויים מטה בשלב הפרי, התחתונים באורך 30-45 מ"מ. הפרי הוא הלקט לא מכונף.

נץ-חלב בצלצולי. צילם: אורי פרגמן-ספיר ©
להגדלה - לחצו על התמונות

נץ-חלב בצלצולי הוא צמח הררי הנפוץ מאיטליה באגן הים התיכון, דרך ארצות הבלקן, הונגריה, חצי האי קרים ועד לקווקז. באזורנו ידוע ממערב טורקיה (גלילות איסטנבול ואיזמיר). באופן מפתיע לא תועד בסוריה ובלבנון, אולם כאמור נמצא בחרמון. הצמח פורח בחודש מרץ לפני עונת טיולי הפריחה בחרמון, זה אולי חלק מהסיבה שבגללה דווח עד כה מאתרים ספורים. **נץ-חלב בצלצולי** דומה בעליו הצרים ל**נץ-חלב דק-עלים** הנפוץ החבל המדברי בארץ. זוהי עוד דוגמה לצמח של החרמון המראה קירבה למין מדברי, שכן התנאים בחרמון יובשניים והשפעותיו של המדבר הסורי ממזרח ניכרות בו (שמידע ולבנה, 1979). חשוב לציין שיש עשרות מינים של נץ-חלב במזרח התיכון, רבים מהם מאד דומים וקשים לזיהוי. היות שמעבר לגבולות הארץ הידע הבוטני על הצמחייה מועט, סביר להניח ש**נץ-חלב בצלצולי** גדל בעוד אתרים בסוריה ובלבנון. אנו קוראים לקוראים לסרוק את מדרונות החרמון ברום 1900-1300 מ' במהלך חודש מרץ, אין לנו ספק כי הצמח יימצא בעוד אתרים.

ספרות:

שמידע א ולבנה מ 1979 החרמון – טבע ונוף. הוצאת הקיבוץ המאוחד, 275 עמודים.

שמידע א ולבנה מ 1981 מגדיר לצמחי החרמון. משרד החינוך והתרבות, אגף הנוער, ירושלים.

Cullen J in Davis PE (ed.) 1985 Flora of Turkey and the East Aegean Islands. Vol. 8. Edinburgh Univ. Press, Edinburgh. 242-243.

==========

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: פרגמן-ספיר א 2018 אוכלוסייה חדשה של נץ-חלב בצלצולי Ornithogalum refractum, מהגיאופיטים הפחות מוכרים בארץ – נמצאה בחרמון, חדשות בוטניות, כתב-עת "כלנית" מספר 5.

אוכלוסייה חדשה של נץ-חלב בצלצולי Ornithogalum refractum,
מהגיאופיטים הפחות מוכרים בארץ – נמצאה בחרמון